

भाग्यसंक्रान्तिस्तथास्म । शृणु नारद ! यत्नेन धने-
श्वर्यं प्रदायिनीम् । अयने विप्रवे युक्ते व्यतीपातेन भा-
रुना । संक्रान्तिदिशि कुर्वादेकभक्तं विमत्सरः ।
पूर्वज्ञानुसम्भवं तथा चेव सुवासिने । सौभाग्यादक-
संयुक्तं वस्तुयुक्तं वयोषिने । विप्राय वेदविदुषे भक्त्या
नत् प्रतिपादयेत् । एवं संवत्सरे पूर्णं कृत्वा ब्राह्मण-
भोजनम् । पर्वतं लवणं कृत्वा यथाविधिवसारतः ।
काञ्चनं कपलं कृत्वा भास्कराच्चैव कारयेत् । गन्धपुष्पा-
दिना पूज्य विप्राय प्रतिपादयेत् ।

सौभाग्यावाप्तिव्रतं विष्णुधर्मोत्तरे “माध्यान्तु समतीतायां
प्रतिपत्पञ्चमतिक्कमात् । पटे वा यदि वाक्ष्यायां कण्ठं
संपूजयेत् वदा । पूर्वाङ्गं सकल कुर्वाद् विधिं ज्ञात्वा
नराधिप ! । पूर्वाङ्गमिति चैतन्माससम्बन्धिरूपमाधि-
व्रतोक्तमित्यर्थः । “नित्यं समाचरेत् ज्ञानं तथा गन्धप्रिय-
कृणा । चरं प्रियकृणा कुर्वाडोमं कुर्वात् प्रियकृणा ।
प्रियकृः ककुषटयमन्वद्वयम् “कालगुन्यान्तु ततो दद्यात्
तिरालोपोषितो नरः । वस्त्रे च देये नृप ! कुङ्कुमात्ते
ज्जाह्वय पात्रञ्च तथैव कांस्यम् । सौभाग्यद द्योतदत्त
तस्मिन् व्रतं समेतत्कथितं नृगोर ।” ।

सौरनक्षत्रं नक्षिणपुं “हजयुक्ते वाक्येन सौरनक्षत्रं
चरेत् । स्नात्वाभ्यर्च्यं तु विप्राम् वै विरोगो जायते
नरः” ।

सौरव्रतनीव्रतं पञ्चपुं “यज्ञोपवासी सप्रस्थां समान्ते हेम-
पङ्कजम् । गात्रेव शक्तितोदद्यादोमान्ते षट्संयुताः ।
एतत् सौरव्रतं नाम सूर्य्यजोक्तप्रदायकम्” ।

स्त्रीपुत्रकामावाप्तिव्रतं भविष्यपुं “एकभक्तेन या नारी
कार्त्तिकन्तु जपेत्तृप ! । जमाहिंसादिनियमैः सज्जाता
ब्रह्मचारिणी । गुह्याङ्गमिव गान्धर्वं भास्कराय नि-
वेदयेत् । पुण्याणि करवीराणि गुग्गुलं सान्द्रमाद्रात् ।
सप्रस्थाञ्चाथ पञ्चा वा उपवासरतिर्भवेत् । पनयोर्भयो-
रेव नृहया परयान्तिनः । इन्द्रनीलप्रतीकाशैर्विमानैः
सार्वकामिकैः । नारी युनयतं सायं सूर्य्यलोके मङ्गी-
यते” वर्षावाप्त्यदिम् ।

श्लोचव्रतं पञ्चपुं “आषाढादिषट्सप्तमभ्यङ्गं वर्जयेन्नरः ।
पारितं च पुनर्दद्यात्तिलतेनयुतं षटम् । भोजनं पायसा-
ज्यञ्च स याति भयनं विभोः । लोकप्रीतिकरं ह्येतत्
श्लोचव्रतं निहोच्यते” ।

अथपञ्चमीव्रतं शालिहोत्रे “अश्वराहसृताज्जातो वातरंहा

मनोजवः । उच्चैःश्रवाः पूजनीयश्चैतदुक्तं पञ्चमी ।
तत्रैव पूज्या गन्धर्वास्तुरङ्गान्तु वान्धवाः । पलवाण-
धराः कैचित् कैचित् पल्लव संयुताः । भीमधितरध-
श्चैव विख्यातः सर्वविदयम् । तथा शालिशिराः श्री-
मान् प्रदुम्नश्च महायथाः । नारदश्च कल्किन्दश्च गन्ध-
र्वश्च हाहा कृद्गः । सुवाहस्तुम्बुरुचैश्च तथा चित्त-
रथः प्रभुः । चित्ताह्वयश्च विख्यातश्चैव नश्च वीर्य-
वान् । शिङ्गपूर्णश्च बदरी पर्णान्धश्च महायथाः । ब्रह्मा-
चारी रतिगुणः सुपर्णोऽतिबलस्तथा । विश्वाद्युः सुरे-
न्द्रश्च गन्धर्वोऽतिपराक्रमः । इत्येते पूजनीयाः स्यु-
र्गैरेवैवशावचैः शुभैः । मोदकैः पोलिकाभिश्च परमान्तेन
चाज्यतैः । दध्ना गुह्येन पयसा शालिपिष्टेन भूरिशः ।
भूपेर्मान्यैस्तथा दीपैर्दिजानां स्नानवाचनैः । एवं हि
पूजिताः सम्यक् तुरगाणां हि वान्धवाः । बलमायुः
प्रयच्छन्ति संयामेव पराजयम् । आरोग्यं परमा पुष्टि-
स्तथैव च विधीयते” ।

हरहतीयाव्रतं स्कन्दपुं “वाद्ये शुक्लहतीवायासुपवाधन्तु
कारयेत् । रात्रौ समारम्भाह्वय गौरीयागस्य मण्डपे ,
अथ पद्मं लिखेत् पद्मं मण्डपे सुनिपुङ्गव ! । उमा-
महेश्वरं तत्र पूजयेत् सुभमाहितम् । पूर्वपक्षे न्यसेद्
गौरीमान्देयां बलितां न्यसेत् । दक्षिणे तु उमां नाम
मैर्त्तवां च लक्ष्मां तथा । पश्चिमे वासुदेवीन्तु वायव्यां
भूवगौरिकाम् । उत्तरे तु सुभगान्तु ऐशान्यां गिरिजां
तथा । उमामहेश्वरं मध्ये गन्धपुष्पैः प्रपूजयेत् । भृङ्गा-
रश्चैव संस्थाप्य तण्डुलैः परिपूरयेत् । एवं कृत्वा वि-
धानेन सुने ! वर्षषट्पद्यम् । आराधनन्तु देव्याश्च सौ-
भाग्यजननं परम् । उद्यापनं ततः कुर्वात् तस्मिन्नेव
ततो दिने । उमामहेश्वरं हेमं सन्ध्यादे मङ्गले स्थि-
तम् । वस्त्रे गेस्त्रेण धूपञ्च दीपमाज्जादिभिरुपवा । भक्त्यै-
र्तानाविधैः सम्यक् पूज्य भक्त्या ततो सुने ! । तदह्नु रं
समार्याञ्च पूजयेत् दिग्वत्तमम् । गात्रेव सुरवे तदत्त
यस्मात्तद्वारं संयुताम् । मिथुनानीह चत्वारि भोजयेत्
सुभमाहितः । उमामहेश्वरं हेमं दत्त्वा भक्त्या जप्ता-
पयेत्” ।

हरव्रतं भविष्यपुं “यद्यस्यां पूजितो देवी गोश्रुताभरणो
हरः । ज्ञानं ददाति विपुलां कान्तिं जातिं बलं तथा” ।
गोश्रुताभरणः चक्षुःश्रवोभूयः शिव इत्यर्थः । “शृङ्गुहा
ज्ञानदयैव पापहाः पापपूजतः । मूनमन्त्रः स्वयंशानि